

DÜNYAYI SEVMEK*

Eüzü bi'llâhi mine'ş-şeytâni'r-racîm.

Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm.

Rabbi'şrah lî sadrî, ve yessir li emrî, va'hulul ukdeten min lisânî, yefkahû kavli, ve üfevvidu emrî ila'llâhi inna'llâhe basîrun bi'l-ibâd...

El-hamdü li'llâhi rabbi'l-âlemîn... Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ rasûlinâ muhammedin ve alâ âlihî, ve sahibihî, ve men tebiahû bi-ihsânin ilâ yevmi'd-dîn...

Emmâ ba'dü, fa'lemû eyyühe'l-ihvân... fFeinne efdale'l-kitâbi kitâbu'llâh... Ve efdale'l-hedyi hedyü seyyidinâ muhammedin salla'llâhu teâlâ aleyhi ve sellem... Ve şerre'l-umûri muhdesâtühâ... Ve külle muhdesetin bid'ah... Ve külle bid'atin dalâleh.... Ve külle dalâletin ve sâhibehâ fi'n-nâr... Ve bi's-senedi's-sahîhi'l-muttasili ile'n-nebiyyi salla'llâhu aleyhi ve selleme ennehû kâl:

ذَنْبٌ عَظِيمٌ لَا يَسْأَلُ النَّاسُ اللَّهَ الْمَغْفِرَةَ مِنْهُ
حُبُّ الدُّنْيَا

(الديلمى عن محمد بن عمير بن عطار)

RE. 286/7 (Zenbün azîmün, lâ yes'elü'n-nâsü'llâhe'l-mağfirete minhu: Hubbü'd-dünyâ)
Sadaka rasûlü'llâh, fî mâ kâl, ev kemà kâl.

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

Muhterem müslümanlar!

Peygamber SAS Efendimiz'in ehâdis-i şerifesini, hocamız, üstadımız Ahmed Ziyâeddin Gümüşhânevî'nin *Râmûzü'l-Ehâdis* isimli hadis kitabından okumağa devam ediyoruz.

Dersimize başlamadan önce, evvelâ sevgili peygamberimiz Muhammed-i Mustafâ SAS Efendimiz'in, sonra cümle enbiyâ ve mürselîn, evliyâ ve sâlihînin ruhlarına, sâdât-ı turuk-u aliyemizin her birinin ayrı ayrı ruhlarına; hulefâsının, mürîdîninin, muhibbînin ruhlarına;

Hassaten bu eseri müellifinin ruhuna ve eserin içindeki hadis-i şeriflerin bize kadar ulaşmasında emeği geçmiş olan ruvâtın, ulemânın cümlesinin ruhlarına; ve uzaktan yakından bu hadis-i şerifleri dinlemek üzere şu meclise gelen siz kardeşlerimizin cümle geçmişlerinin ruhlarına hediye olmak üzere, bir Fâtiha-i Şerife, üç İhlâs-ı Şerif okuyalım:

a. Dünya Sevgisi

Dersin başında metnini okuduğum hadis-i şerifte Peygamberimiz SAS Efendimiz buyuruyorlar ki:¹

ذَنْبٌ عَظِيمٌ لَا يَسْأَلُ النَّاسُ اللَّهَ الْمَغْفِرَةَ مِنْهُ

حُبُّ الدُّنْيَا

(الديلمى عن محمد بن عمير بن عطار)

¹ Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.II, s.248, no:3167; Muhammed ibn-i Aclan Rh.A'ten.

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.372, no:6171; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.XIII, s.42, no:12510.

RE. 286/7 (*Zenbün azîmün*) “Büyük bir günah vardır; (*lâ yes’elü’n-nâsü’llâhe’l-mağfirete minhu*) öyle bir günahdır ki, insanlar ondan dolayı Allah-u Teâlâ Hazretleri’nden mağfiret talep etmezler.” Hem bir büyük bir günahdır, hem de yine insanlar ondan bağıslansınlar diye Allah’a sığınmazlar, Allah’tan mağfiret talep etmezler. Bu nedir? (*Hubbü’d-dünyâ*) “Dünya sevgisidir.”

Neden büyük bir günah oluyor? Çünkü;²

حُبُّ الدُّنْيَا رَأْسُ كُلِّ خَطِيئَةٍ

(هـب. عن الحسن مرسلًا)

(*Hubbü’d-dünyâ re’sü külli hatîetin*) “Dünyayı sevmek her günahın başıdır.” İnsanlar birbirlerini dünyadan ötürü yerler. Senin malın daha çok olacak, benimki daha çok olacak... Ben daha rahat yaşayacağım, senden daha çok şeye sahip olacağım diye, bütün ceng ü cidâl, münazaa, kavga, gürültü, patırtı dünya metaı çevresinde olur. İnsanların tâ başından beri birbirlerine çektirdikleri, yaptıkları haksızlıklar hep bu dünya sevgisinden doğar, onun için.

² Beyhakî, *Şuabü’l-İman*, c.VII, s.338, no:10501; İbn-i Ebi’d-Dünyâ, *Zemmü’d-Dünyâ*, c.I, s.15, no:9; Hasan-ı Basrî Rh.A’ten.

Beyhakî, *Şuabü’l-İman*, c.VII, s.323, no:10458; Ebû Nuaym, *Hilyetü’l-Evliyâ*, c.VI, s.388; İbn-i Ebi’d-Dünyâ, *Zemmü’d-Dünyâ*, c.I, s.26, no:33; Ahmed ibn-i Hanbel, *Zühd*, c.I, s.92; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.III, s.428; Hz. İsâ AS’dan.

Kenzü’l-Ummâl, c.III, s.353, no:6114; *Câmiü’l-Ehâdis*, c.XXXI, s.326, no:45030.

Niye insanlar böyle büyük bir günahı Allah'a sığınmıyorlar da, Allah'tan mağfiret talep etmiyorlar? Çünkü, günah olduğunun farkında değiller; veyahut, dünyayı sevdiklerinin farkında değiller. Yâni, gizli bir şeydir bu. İnsan dünyayı sevdiğinin farkında olmaz ama, aslında seviyordur. Sevdiğinin farkında olmadığı için, istiğfar da etmez.

Allah-u Teâlâ Hazretleri günahını, hatasını idrak edip, hatasından, günahından hemen, anında dönenlerden eylesin cümlemizi...

“Kişi kusurunu görmek gibi irfan olmaz.” Âriflik, yetişkinlik, olgunluk nedir? Kendi kusurunu görebilmektir. Kendi kusurunu göremeyince insan, düzeltme imkânı da bulamaz. Onun için, sâlih kimselerle alâka kurması lâzım insanın, arkadaş olması lâzım, ahbap olması lâzım ki, kendisinin göremediği kusuru o görüversin, kendisini ikaz etsin. Çünkü:³

الْمُؤْمِنُ مِرَاةُ الْمُؤْمِنِ

(د. عن أبي هريرة؛ ابن أبي عاصم، طس ض. عن أنس)

³ Ebû Dâvud, *Sünen*, c.II, s.697, no:4918; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.VI, s.113, no:7645; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.VIII, s.167, no:16458; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.IV, s.184, no:6571; Ebû Hüreyre RA'dan.

Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.II, s.325, no:2114; Bezzâr, *Müsned*, c.II, s.269, no:6193; Kudâî, *Müsnedü's-Şihâb*, c.I, s.105, no:124, 125; Temmâmü'r-Râzî, *el-Fevâid*, c.I, s.200, no:471; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.VI, s.230, no:1703; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.I, s.238, no:672, 673, 756, 767; *Mecmaü'z-Zevâid*, c.VII, s.521, no:12120; *Keşfü'l-Hafâ*, c.II, s.1684, no:2687; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.XXII, s.100, no:24423.

RE. 230/7 (*El-mü'minü mir'âtü'l-mü'min*)

“Mü'min mü'minin aynasıdır.” O kendisi görmez ama, karşısındaki aynada insan kendisini nasıl görüyor; ayna gibi... İşte sâlih kimselerle ahbaplık, arkadaşlık ederse, o kimse ona hatâsını mülayemetle, tatlılıkla işaret edebilir.

İnsanların çoğu kendi kusurunu görüp de, onu düzeltemez. Çünkü dünyayı ve günahları şeytan süsler, insanlara hoş gösterir.

Şeytan bazen insanın doğrudan doğruya karşısına gelir, dobra dobra, “Şu günahı işle!” der. Meselâ:

“—İç şu içkiyi, yap şu hırsızlığı, yap şu zulmü!” gibi açıkça söyler.

Eh insan bu şeytana mağlup olursa, o suçu işler.

Bazen, şeytan böyle doğrudan doğruya gelmez; insanın ardından dolaşır, sağından dolaşır, solundan dolaşır... Onu sûret-i haktan görünerek aldatmağa çalışır. Meselâ, kitaplar yazar ki, zahidin birisini, “İşte şu keramete nail olacağım, bu keramete nail olacağım!” düşüncesiyle, nice kötülöklere sürüklemiştir. “Şunu yaparsan buna nâil olursun, bunu yaparsan şuna nâil olursun!” diye kötölükleri yaptırmış.

Bazen bu yoldan yaklaşır. Bazı kimseye, zühd ü taat gibi yollardan yaptırtır. İşte onun için, kâmil bir mürebbînin elinde olması lâzım ki, insan terbiye görsün. Yâni, bir terbiyecinin elinde olursa, o terbiyeciye teslim olursa, o ona bu ayıplarını gösterir.

Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin bir kula rahmetidir ki, merhametidir ki, onu sâlih bir kimseyle ahbab eder, arkadaş eder. O sâlih kimse, o kimsenin hayırları hatırlamasında, hatırlamışsa yapmasında yardımcı olur. Unutmuşsa, hatırlatır. Allah-u Teâlâ Hazretleri bizi böyle has, hâlis kimselerle, sâlihlerle beraber eylesin...

Dünya çok çeşitli şeyler olabilir... Mal olur, mülk olur, şöhret olur, bilgi olur, mevkî olur, makam olur... Bunların hepsi... Yâni, ille tarla, para, pul olması lâzım değil. Buna benzer makam hırsı, şöhret hırsı, riyâset sevgisi... Meselâ hubb-u riyaset:

“—Ben başkan olayım, bütün insanlar bana tâbî olsun, benim bir dediğimi iki etmesinler. Arkamdan gelsinler, önümde el pençe divan dursunlar.”

Bu da dünyevî bir şeydir. Bunun ahiretle ilgisi yok ki, bu da nefsin oyunlarından bir oyundur. Şeytanın hilelerinden bir hiledir.

Onun için, dünyayı tarif ederken eskiler demişler ki:

كُلُّ مَا أَلْهَاكَ عَنْ ذِكْرِ مَوْلَاكَ فَهُوَ دُنْيَاكَ

(Küllü mâ elhâke an zikri mevlâke, fehüve dünyâke) “Seni Mevlâ'yı anmaktan ve ona kulluk etmekten alıkoyan her şey dünyadır.”

Ne seni alıkoyuyor? Para... İşte para dünyadır.

Ne seni alıkoyuyor? Evlat, çoluk çocuk, hanım... O dünyadır.

Seni ne alıkoyuyor? Şöhret, mal, mülk, makam... İşte o dünyadır.

Mühim olan, insanın Allah'a kul olması, Allah'a bağlanması, Allah için alması, Allah için vermesi, Allah için sevmesi, Allah için kızması... Buna ne mânî oluyorsa, o dünyadır.

Dünya, insanın ille mal sahibi olması demek mânâsına gelmez. Yâni, bazı kimseler vardır ki, mala sahip olduğu halde, ticaret yaptığı halde Allah'ı anmakta dâim olurlar, Allah'a iyi kulluk edebilirler, etmeğe devam ederler.

Delil: Nûr Sûresi'nde buyuruyor ki Allah-u Teâlâ Hazretleri:

رِجَالٌ لَا تُلْهِهِمْ تِجَارَةٌ وَلَا بَيْعٌ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَإِقَامِ
الصَّلَاةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ يَخَافُونَ يَوْمًا تَتَقَلَّبُ فِيهِ
الْقُلُوبُ وَالْأَبْصَارُ

(النور: ٣٧)

(Ricâlün lâ tülhîhim ticâretün ve lâ bey'un an zikri'llâhi ve ikâmi's-salâti ve îtâi'z-zekâti yehâfûne yevmen tetekallebu fîhi'l-kulûbü ve'l-epsâr.) “O mescidlerde öyle adamlar, öyle bahadırlar, ibadet ehli öyle kimseler vardır ki, ticaret, alışveriş onları Allah'ı anmaktan ve namaz kılmaktan, zekât vermekten alıkoymaz. Onlar gözlerin, gönüllerin ters yüz edileceği o korkunç hesap gününün dehşetinden titrerler, hareketlerini ona göre ayarlarlar.” (Nur, 24/37)

Demek ki, erbâb-ı ticâret olsa bile, Allah'ı unutmayan bahtiyârlar olabiliyor. Bu ayet-i kerime onu gösteriyor.

Meselâ, İmâm-ı Azam Rh.A, fevkalâde zengin bir kimseymiş. Ebû Bekr-i Sıddîk RA zenginlerden idi. Hazret-i Osman-ı Zinnûreyn RA zengin bir kimseydi. Ama onların malları, ticaretleri, meşguliyetleri onları Allah'tan alıkoymuyor idi.

Onun için, demişler ki:

“—Dünya bir denize benzetilirse, bir deryâya benzetilirse; gönül de bir gemiye veya kayığa benzetilirse; mühim olan suyun geminin içine girmemesi... Gemi ne zaman batar? İçi su dolduğu zaman batar. Gönle dünya girmediği zaman, dünya sevgisi girmediği zaman, dünyalık üstünde yüzse bile insan, o zaman mahzuru yok.”

Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:⁴

نِعْمَ الْمَالُ الصَّالِحُ لِلرَّجُلِ الصَّالِحِ

(حم. حب. ك. طس. ش. ع. هب. كر. عبد الله عن ابن عمرو)

⁴ Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.IV, s.197, no: 17798; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.VIII, s.6, no:3210; Hâkim, *Müstedrek*, c.II, s.3, no:2130; Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred*, c.I, s.112, no:299; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.III,s.291, no:3189; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.XIII, s.263, no:7336; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.IV, s.467, no:22188; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.II, s.91, no:1248; Kudâî, *Müsnedü's-Şihâb*, c.II, s.259, no:1315; İbn-i Ebi'd-Dünyâ, *İslâhu'l-Mâl*, c.I, s.32, no:43; İbn-i Hacer, *el-İsâbe*, c.IV, s.653; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.XXXXVI, s.143; Abdullah ibn-i Amr RA'dan.

Keşfü'l-Hafâ, c.II, s.1821, no:2823.

(*Ni'me'l-mâlû's-sâlihu, li'r-racûli's-sâlih*)

“Sâlih bir kimseye, helâl, temiz bir mal ne kadar yakışır!” Neden yakışır? Çünkü hayra sarf eder, iyiliklere sarf eder, başka insanların salâhına, felâhına yardımcı olmak için, gamının kederinin, derdinin izâle olması için harcar. Sâlih kimse, mal denilen, para denilen dünyalık denilen aleti iyi yolda kullanır, iyi neticeler alır.

Kötü kimse ne yapar? Kötü kimse de bu aleti kötüye kullanır, zevk ü sefâyâ harcar, şöhrete harcar, şâna harcar, gösterişe harcar, zarara uğrar.

Demek ki, bu gizli günaha vâkîf olacağız. Dünya sevgisi denilen şey nasıl büyük bir günahdır, bu hadis-i şerifte bize anlatıldığına göre... Dünya sevgisini gönlümüze koymayacağız. Dünyayı sevmeyeceğiz.

Fuzûlî diyor ki:⁵

Can sevmek ile müyesser olmaz cânân;

Yâ bundan ümid, yâ tama' ondan kes!

⁵ Şiirin tamamı:

Cânân ise matlub, tama' cânandan kes;

Matlub ise cân, ümid cânândan kes!

Cân sevmek ile müyesser olmaz cânân;

Ya bundan ümid, ya tâmâ' ândan ke!

“Can sevmekle cânân ele geçmez; ya ondan ümidini kes, ya bundan tamahını kes!” Yâni, hem dünyayı seveyim, hem ahireti seveyim... Olmaz! Sadece ahireti seversin, sadece Allah’ın rızasını düşünürsün; dünyalığı ona göre idare edersin, harcarsın. Kendin de kullanırsın, istifade edersin; başkalarını da istifade ettirirsin. Yalnız, onunla tuğyân etmezsin, azmazsın.

Çünkü ekseri insan İkra’ Sûresi’nde bildirildiği gibi, zenginleşince, müstağnî olunca azar. Estaizü bi’llâh:

كَلَّا إِنَّ الْإِنْسَانَ لَيْطَغِي أَنْ رَأَاهُ اسْتَغْنَى

(العلق: ۶ - ۷)

(*Kellâ inne’l-insâne leyetgâ. En raàhü’stağnâ.*)
“Gerçek şu ki, insanoğlu kendisini müstağnî gördü mü, ihtiyaçtan vareste gördü mü, kurtulmuş gördü mü, o zaman azar.” (Alak, 96/6-7)

İhtiyaç içinde gördü mü kendisini, Allah’a yönelir. Yarın imtihanı var; talebe halis muhlis ibadet eder, dua eder... Yarın ödenecek büyük borcu var; tüccar halis muhlis ibadet eder... Yarın kazanılacak bir iş var, ya ona gelir, ya başkasına gider; o zaman müteahhit halis muhlis ibadet eder... Yâni, ihtiyacı oldu mu insan, o zaman seccadenin başında çok hâlis ibadet eder. İhtiyaçtan kendisini kurtulmuş, kurtarmış görürse, hatırına bile gelmez pek çok kimsenin. Allah bizi böyle gafillerden etmesin...

Allah’ın nimetinin arttığı nisbette, insanın şükrünün artması lâzım:

“—Çok şükür yâ Rabbi! Bak bana bunu da ihsan ettin. Çok şükür yâ Rabbi! Bak bunun üstüne bir de şunu da ihsan ettin.” diye, nimet arttıkça insanların Allah’a şükür duygusunun artması lâzım!

Aksinin olması son derece ayıp... Allah nimetini arttırıyor, lütfediyor, veriyor; insan da, nimet arttıkça Allah’tan uzaklaşıyor. Bu kadar büyük edepsizlik olur mu? Ötekisine vermemiş, sana vermiş, lütfediyor boyna... O lütfediyor, ihsân ediyor; sen isyan ediyorsun. Bu doğru olmaz!

Allah-u Teâlâ Hazretleri dünya sevgisini gönlümüzden çıkartsın... Dünya bir meta’dır, onunla ahiret kazanılır. Ahiret sevgisini, kendisinin sevgisini, sevdiği kullarının sevgisini içimize yerleştiresin...

b. Alim ve Cahilin Günahı

Diğer hadis-i şerifte:⁶

ذَنْبُ الْعَالِمِ ذَنْبٌ وَاحِدٌ وَذَنْبُ الْجَاهِلِ ذُنُبَانِ
الْعَالِمُ يُعَذَّبُ عَلَى رُكُوبِهِ الذَّنْبَ وَالْجَاهِلُ يُعَذَّبُ
عَلَى رُكُوبِهِ الذَّنْبَ وَتَرْكِهِ الْعِلْمَ

(الدلمى عن ابن عباس)

⁶ Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.II, s.248, no:3165; Abdullah ibn-i Abbas RA’dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.X, s.313, no:28911; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XIII, s.42, no:12509.

RE. 286/8 (*Zenbü'l-àlimi zenbün vâhid, ve zenbü'l-câhili zenbâni. El-àlimü yuazzebü alâ rükûbihi'z-zenbe, ve'l-câhilü yuazzebü alâ rükûbihi'z-zenbe ve terkihi'l-ilm.*)

İbn-i Abbas RA'nın rivâyet ettiğine göre, Peygamber ASS Efendimiz buyurmuşlar ki:

“—Alim günah işlemişse, onun günahı bir tanedir. Günah işlemiş, asi olmuş Allah'a... Ama cahil günah işlemişse, onun günahı iki kattır, iki tanedir. Alim günahı işledi diye cezalandırılır. Cahil ise, hem günahı işledi diye cezalandırılır, hem de niye onun günah olduğunu öğrenmedi diye cezalandırılır.” Yâni, ilmi terk ettiği için cezalandırılır. İkinci cezalandırılması, ikinci katı, onun günah olduğunu öğrenmediği için.

“—Yâ Rabbi, ben bunu işledim ama, bilmiyordum.”

“—Niye öğrenmedin?”

Bir de ondan dolayı cezalandırılır.

Demek ki, cahillik kadar kötü şey yok. İnsanın ne kadar büyük felâketlere uğramasına yol açıyor. Binâen aleyh, kendimizi cehaletten kurtarmağa çalışmalıyız. Cehaletin Allah-u Teâlâ Hazretleri'ni bilmeğe müteallik kısmına gaflet derler. Allah bizi gafletten de, cehaletten de korusun...

Cehalet nasıl izale olur? Cehaletin izalesi için insanın ilmi sevmesi lâzım, ilim meclislerine koşması lâzım, ilim ehli kimselerle bulunması lâzım, onların tavsiye ettiği eserleri okuması lâzım!

Bir arkadaşımız Fransa'ya gitmiş idi. Orada ahalinin birisiyle dini bir mevzûda münakaşa etmişler. Ona demiş ki:

“—Senin bu hususta bilgin az. Şu şu şu kitapları oku.”

Karşıdaki adam diyor ki:

“—Biz, önümüze gelen her kitabı okumayız. Din adamlarımıza sorarız, o oku derse okuruz. Ben de gideceğim, senin bu ismini verdiğin kitapları bizim din adamımıza soracağım, oku derse o zaman okuyacağım.” demiş.

Bu kaide olarak güzel bir kaidedir. Yâni, piyasada pek çok kitap vardır, ama bunların bir kısmı ehil insanlar tarafından yazılmamış olabilir. İnsan yanlışlıkla böyle bir kitabı, dış şekline bakarak veya tesadüfen alırsa, içindeki yanlış bilgilerden dolayı yanlış yollara gider.

Onun için, kitap alırken ehil bir kimseye, “Hangi kitabı alayım?” diye sormalı! İyi hazırlanmış eserleri okumalı, büyük alimlerin yazdığı eserleri okumalı! Taklîdî eserleri, salâhiyetsiz insanların yazmış olduğu eserleri okumamalı!

Çünkü, Peygamber ASS Efendimiz buyurmuş ki:⁷

⁷ Buhârî, *Sahîh*, c.I, s.50, no:100; Müslim, *Sahîh*, c.IV, s.2058, no:2673; Tirmizî, *Sünen*, c.V, s.31, no:2652; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.I, s.20, no:52; Dârimî, *Sünen*, c.I, s.89, no:239; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.X, s.432, no:4571; Taberânî, *Mu’cemü’l-Evsat*, c.I, s.21, no:55; Taberânî, *Mu’cemü’s-Sağîr*, c.I, s.279, no:459; Bezzâr, *Müsned*, c.VI, s.401, no:2423; İbn-i Ebî Şeybe, *Musanef*, c.VII, s.505, no:37590; Beyhakî, *Şuabü’l-İman*, c.II, s.252, no:1660; Neseî, *Sünenü’l-Kübrâ*, c.III, s.455, no:5907; Begavî, *Şerhü’s-Sünneh*, c.I, s.131; Ebû Nuaym, *Hilyetü’l-Evliyâ*, c.II, s.181; Hamîdî, *Müsned*, c.I, s.264, no:581; Kudâî, *Müsnedü’ş-Şihâb*, c.II, s.163, no:1107; Abdullah ibn-i Mübârek, *Müsned*, c.I, s.15, no:26; Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.V, s.459, no:2998; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.V, s.477, no:240; Abdullah ibn-i Amr RA’dan.

Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.V, s.312, no:2828; Hz. Aişe RA’dan.

İbn-i Adiy, *Kâmil fi’d-Duafâ*, c.V, s.223, no:1379; Ebû Hüreyre RA’dan. *Kenzü’l-Ummâl*, c.X, s.207, no:29095; *Câmiü’l-Ehâdis*, c.VIII, s.135, no:6979.

إِنَّ اللَّهَ لَا يَقْبِضُ الْعِلْمَ انْتِزَاعًا يَنْتَزِعُهُ مِنَ الْعِبَادِ
وَلَكِنْ يَقْبِضُ الْعِلْمَ بِقَبْضِ الْعُلَمَاءِ حَتَّى إِذَا لَمْ
يُبْقِ عَالِمًا اتَّخَذَ النَّاسُ رُؤُسَاءَ جُهَالًا فَسَأَلُوهُ
فَأَفْتَوْا بِغَيْرِ عِلْمٍ فَضَلُّوا وَأَضَلُّوا

(خ.م.ت.ه.حم.ش. عن ابن عمرو؛ والخطيب عن عائشة)

RE. 91/11 (*Inna'llàhe teâlâ lâ yakbidu'l-ilme intizâan yenteziuhû mine'l-ibâd*) “Allah-u Teâlâ Hazretleri ilmi insanlara verdikten sonra, onların göğüslerinden çekip geri almaz.” İlim bize geldi meselâ, Allah-u Teâlâ peygamber gönderdi, onun ashabı, tâbiîni, ulemây-ı din, İslâm dinini dünyanın dört bucağına götürdüler. İlim geldi. İlim göğüslerden çekilip alınmaz. Nasıl alınır? (*Ve lâkin yakbidu'l-ilme bikabdı'l-ulemâ'*) “Alimleri alır aradan Allah-u Teâlâ Hazretleri. O alim ahirete irtihal eder, bu alim ahirete irtihal eder; neticede geriye cahil kimseler kalır.”

(*Hattâ izâ lem yübkı àlimen ittehaze'n-nâsü ruesâen cühhâlâ*) [Alimler gidince, insanlar cahil kimseleri önder edinirler.] (*Feseelühü*) “Bu cahil kimselere ahali, halk gelirler, dini mesele sorarlar; (*feeftev bi-gayri ilm*) onlar da kitaba bakmadan, bilmeden kendi kafalarından, kendi reyleriyle bir cevap verirler. (*Fedallû ve edallû*) Hem kendileri delâlete düşerler, hem de kendilerine soru sormuş olan kimseleri saptırırlar.” diyor hadis-i şerifte Peygamber Efendimiz.

İstikbale ait durumu böyle izah ediyor. Yâni, herhalde bu çağları veya bundan sonradan sonraki çağları... Neyse.

Onun için, fetva soracağın şahsı, ilim alacağın kitabı iyice sorup, öğrenip ondan sonra almak lâzım. Lâlettayin kitap alınırca, insan hataya düşebilir. Kitabı aldıktan sonra da okumak lâzım! Yâni, kütüphaneleri süslesin diye mi alındı bu kitaplar? Renk renk ciltler, yaldızlı ciltler sıra sıra raflara diziliyor, okumuyoruz.

Olmaz!

Her gün belli miktarda kitap okumağa karar vermeliyiz:

“—Her gün bir saat kitap okuyacağım! Her gün şu vakitten şu vakte kadar kitap okuyacağım!”

Çocuk çocuğu da karşınıza oturturursunuz:

“—Dersiniz de olsa, başka şey de olsa, gelin bakalım, kırk beş dakika sizinle bir dinî kitap okuyacağız. Oku bakalım, sen oku!” dersiniz. İzah edilecek yer olursa, izah edersiniz.

Böylece, her gün bir mesele öğrense insan, bir senede 365 mesele öğrenmiş olur. 10 senede 3600 mesele eder. E ömür boyu buna devam edersek... Müslümanız el-hamdü lillâh, kırk yaşına gelmişiz, altmış yaşına gelmişiz, hâlâ bir şey bilmiyoruz. Olur mu? Demek ki önceden erken davransaydık, her gün bir mesele okuyup öğrenseydik, şimdiye bayağı bir alim olacaktık.

Demek ki, biz de kitap okumak, ilim öğrenmek için günümüzden bir zaman ayırmalıyız. Nasıl yemek için zaman ayırıyoruz, nasıl namaz kılmak için zaman ayırıyoruz, nasıl zikir için, tesbih için zaman ayırıyorsak, bunun gibi ilim öğrenmek için, muteber kitapları okumak için de bir zaman ayırmalıyız ki, bu cahillikten kurtulalım! Çünkü, cahillik insanı ahirette de bak ne kadar ziyanlara sokuyor.

Alimle cahil aynı günahı işleseler, àlim bir defa ceza görüyor, ötekisi iki defa ceza görüyor, iki kat görüyor. Bir de niye cahillik yaptı da öğrenmedi diye...

Bu hadis-i şerifte, pek çok hadis-i şeriflerde olan ilme teşvik var. Bu hadis-i şerif bizi ilim öğrenmeye teşvik ediyor.

Tabii ilim, bilmek demek Arapça'da. Çok şeyler bilinebilir. Herkes de hakikaten bazı şeyleri bilir. Yâni, şu camide hepimiz kendi sahamızda bir şeyler biliriz. Belki o bildiğimiz şeyi yanımızdaki arkadaş bilmez. Bilinmesi gereken şeylerin de bir sırası var. Yâni, insan fevkalâde güzel bir alet yapabilse, çok sanatkâr olsa bu yeter mi? Bu mu önemli? Çok güzel tedavi etmesini bilse filanca hastalığı, bu mu önemli?

Hangi bilgi daha önemli diye düşünecek olursak, önde gelen ilim sahih itikad... Yâni, neye inanılması gerektiğini ilk önce insanın bilmesi lâzım! Önce inanılacak şeyleri öğrenmeliyiz.

Çünkü, inançta bir kusur oldu mu, temel çürük olmuş olur, hiç kıymeti olmaz. Önce itikadımızı sağlamlatmamız, berkitmemiz lâzım, sağlam yapmamız lâzım!

İtikadımızı sağlam yaptıktan sonra da, ahiretimize yarayacak, bize Allah'ın rızasını kazandıracak şeyleri öğrenmemiz lâzım. Ondan sonra, derece derece diğer meseleleri öğreniriz. Öncelikle ma'rifetullahı, yâni imanın esaslarını öğrenmeliyiz. Ondan sonra dinimizin inceliklerini, Kur'an-ı Kerim'i, hadis-i şerifleri öğrenmeliyiz.

Ondan sonraki ilimler? Ondan sonraki ilimler de önemli. Hatta müslümanlardan hiç bir şahıs bir meseleyle meşgul olmasa, Allah-u Teâlâ Hazretleri, "Niye bu meseleyi boş bıraktınız, niye bu sahada bir müslüman çalışmadı?" diye bütün müslümanlara sorgu sual sorarmış. Yâni, ilmin her dalını müslümanların öğrenmeleri lâzım. Ama neden sonra? Kendisine lâzım olacak itikada dair bilgileri, dine ait bilgileri elde ettikten sonra, herkes bir ihtisas sahasında derinleşsin. O tabip olsun, o mühendis olsun, o hariciyeci olsun, berikisi edebiyatçı olsun... Ama önce öteki ilimleri elde etsin.

Demek ki, ilimlerde de bir öncelik, evleviyet düşünmek gerekiyor.

c. Gözün Görmez Olması

İbn-i Mes'ud RA'dan rivâyet edilmiş. Peygamberimiz SAS Efendimiz buyuruyorlar ki:⁸

⁸ Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.II,s.152, no:574; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.III, s.97; Zehebî, *Tezkiretü'l-Huffâz*, c.III, s.961; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.II, s.246, no:3161; Abdullah ibn-i Mes'ud RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.500, no:6532; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.XIII, s.43, no:12512.

ذَهَابُ الْبَصَرِ مَغْفِرَةٌ لِلذُّنُوبِ وَذَهَابُ السَّمْعِ مَغْفِرَةٌ
لِلذُّنُوبِ وَمَا نَقَصَ مِنَ الْجَسَدِ فَعَلَى قَدْرِ ذَلِكَ

(عد. والديلمي، خط عن ابن مسعود)

E. 286/9 (*Zehâbü'l-basari mağfîretün li'z-zünûb, ve zehâbü's-sem'i mağfîretün li'z-zünûb, ve mâ nekasa mine'l-cesedi fealâ kadri zâlike.*)

(*Zehâbü'l-basari mağfîretün li'z-zünûb*) “Gözün gitmesi günahlara kefarettir olur, günahların affedilmesine sebep olur.”

Gözün gitmesi ne demek? İnsanın görme duygusunu kaybetmesi demek. Kör olur, gözüne bir zarar gelir, hastalık gelir, kazaya uğrar veyahut hastalanır, görürken görmemeğe başlar. Her ne suretle olursa olsun, böyle gözü görmez oldu mu bir insan, görme hassası gitti mi, o günahlara kefarettir olur.

(*Ve zehâbü's-sem'i mağfîretün li'z-zünûb*) “İşitme duygusu, hissi gitti mi, o da günahlara kefarettir olur. (*Ve mâ nekasa mine'l-cesedi fealâ kadri zâlike.*) Ve işte bunun gibi, vücudun âzâ ve cevârihinden ne noksanlaşırsa, onların hepsi bu minval üzeredir. Yâni, hepsi günahlara kefarettir olur.”

Binâenaleyh, insanAllah-u Teâlâ Hazretleri'nden sıhhati isteyecek. Hatta Peygamber ASS Efendimiz buyuruyor ki:⁹

سَلُّوا اللَّهَ الْعَافِيَةَ

(ت. عن عباس؛ ت. عن أنس؛ حم. حب. ع. ش. هب. ن. حل. عن أبي بكر)

(*Selü'llàhe'l-àfiyeh*) “Allah'tan bir şey isteyeceğiniz zaman, afiyet isteyin! ‘Yâ Rabbi, sen bana afiyet ihsân eyle!’ deyin!”

⁹ Buhârî, *Sahîh*, c.III, s.1082, no:2804; Hâkim, *Müstedrek*, c.II, s.87, no:2413; İbn-i Ebî Şeybe, *Musanef*, c.VI, s.513, no:33422; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.IX, s.76, no:17857; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.XXI, s.477; Abdullah ibn-i Ebî Evfâ RA'dan.

Tirmizî, *Sünen*, c.V, s.534, no:3514; Hz. Abbas RA'dan.

Tirmizî, *Sünen*, c.V, s.576, no:3594, Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.I, s.8, no:46; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.III, s.230, no:950; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.I, s.96, no:97; *Bezzâr*, *Müsned*, c.I, s.79, no:24; İbn-i Ebî Şeybe, *Musanef*, c.VI, s.23, no:29182; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.II, s.161, no:1440; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.VI, s.221, no:10720; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.V, s.135; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, c.IV, s.354, no:814; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.IX, s.392; Hz. Ebû Bekir RA'dan.

Hâkim, *Müstedrek*, c.III, s.40, no:4342; Taberânî, *Mu'cemü's-Sağîr*, c.II, s.65, no:790; Câbir ibn-i Abdullah RA'dan.

Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.IX, s.110, no:8574; Abdü'r-Rezzak, *Musanef*, c.XI, s.179, no:20266; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.V, s.291, no:6692; Abdullah ibn-i Mübârek, *Zühd*, c.I, s.313, no:897; Buhârî, *Târih-i Kebîr*, c.VII, s.22, no:100; Abdullah ibn-i Mes'ud RA'dan.

Çünkü, afiyet hem hastalıklardan uzak olmayı ifade eder; hem de dertlerden, elemelerden, kederlerden, sıkıntılardan uzak olmayı ifade eder. Yâni, insan afiyeti istedi mi, afiyet kendisine verildi mi, hem bu bedenin afiyeti olur, hem de ruhun afiyeti olur. Yâni, başı sâlim olur, gamsız, kasavetsiz, dertsiz olur insan; vücudu sâlim olur, sıhhatli olur verirse Mevlâ... Onun için, afiyeti istemek lâzım!

Fakat afiyeti istediği halde, hastalıklar insanoğlu için değil mi? Her insana hastalık gelebilir. Zamanına göre hepimiz bir hasta olmuşuzdur, geçmiştir. Bir hastalık gelirse ne olur? Hastalık günahlara keffaret olur.

Hatta bir insan ateşli bir hastalığa tutuldu, hummâya tutuldu, ondan sonra iyileşti mi, Allah-u Teâlâ Hazretleri dermiş ki:¹⁰

قَدْ غُفِرَ لَكَ مَا مَضَى فَاسْتَأْنِفِ الْعَمَلَ

(الدیلمی عن أنس)

Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.XVII, s.246, no:687; Abd ibn-i Humeyd, *Müsned*, c.I, s.106, no:237; Ebû Mes'ud el-Ensârî RA'dan.

Abdü'r-Rezzak, *Musannef*, c.V, s.250, no:9518; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.VI, s.513, no:33418; Abd ibn-i Humeyd, *Müsned*, c.I, s.134, no:330; Taberânî, *Dua*, c.I, s.328, no:1071; Abdullah ibn-i Amr RA'dan.

Taberânî, *Müsnedü's-Şâmiyyîn*, c.III, s.282, no:2264; Ebû Hüreyre RA.dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.II, s.734. no:4922, 4923; *Mecmaü'z-Zevâid*, c.V, s.592, no:9681 ve c.VI, s.374, no:10483; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XIII, s.1, no:1241.

¹⁰ Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.V, s.365, no:8453; Enes ibn-i Mâlik RA'dan

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.324, no:6769; Süyûtî, *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XXIII, s.103, no:25657; RE. 494/8.

(*Kad gufira leke mâ madà*) “Defter-i a’mâlin tertemiz oldu, geçmiş günahların silindi; (*fe’ste’nifi’l-amel*) haydi bakalım amele yeniden başla! Dikkat et, defterini karalama; defterine kötü yazılar, günahlar yazdırtma!” dermiş.

Başka bir hadis-i şerifte de buyruluyor ki:¹¹

أَنِينُ الْمَرِيضُ تَسْبِيحٌ

(خط. عن أبي هريرة)

(*Enînü’l-marîdu tesbîhun*) “Hastanın iniltisi tesbihtir.”

Hasta olmuş insan, iniliyor; iniltisi tesbihtir. Bazı hastalıklar var, ölürse şehid olur insan. Onun için, vücudundan da bir aza, cevârihinden herhangi birisi noksanlaşırsa, o da günahlara kefaret olur.

Şartı nedir? Bir tek şartı var, sabredecek. Kadere asi olmayacak, dil uzatmayacak, feverân etmeyecek... Kimisi böyle bağırır, çağırır, feverân eder, kadere rızasızlık gösterir, o zaman o sevap gider.

Birisinin başına bir felâket gelmiş, çok feryâd ü figan ediyor... Peygamber SAS Efendimiz yanından geçerken demiş ki:

¹¹ İbn-i Hacer, *Lisânü’l-Mîzân*, c.II, s.267, no:1117; Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.II, s.191, no:613; Ebû Hüreyre RA’dan.

Deylemî. *Müsnedü’l-Firdevs*, c.IV, s.249, no:6735; Enes ibn-i Mâlik RA’dan.

Kenzü’l-Ummâl, c.III, s.560, no:6705; Keşfü’l-Hafâ, c.II, s.1284, no:2287; *Câmiü’l-Ehâdîs*, c.VII, s.98, no:5891.

“—Sabretmek lâzım!”

Bakmış söz dinleyen bir kimse değil, yürümüş gitmiş Peygamber Efendimiz. Öyle yapardı, tebliğ ederdi. Yürümüş gitmiş. Arkadan ashabdan bazıları demişler ki:

“—Kadın sen ne yaptın! O konuştuğun zatın kim olduğundan haberin var mı?”

“—Yok...”

“—O Rasûlüllah SAS’di.” deyince, kadın aklını başına toplamış, koşmuş Rasûlüllah’ın arkasından:

“—Yâ Rasûlallah! Kusura bakmayın, ben sizi tanıyamadım da onun için öyle şeyleri konuştum.” demiş.

Onun üzerine Peygamber Efendimiz buyurmuş ki:¹²

¹² Buhârî, *Sahîh*, c.I, s.438, no:1240; Müslim, *Sahîh*, c.II, s.637, no:926; Ebû Dâvud, *Sünen*, c.II, s.210, no:3124; Tirmizî, *Sünen*, c.III, s.314, no:988; Neseî, *Sünen*, c.IV, s.22, no:1869; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.I, s.509, no:1596; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.III, s.130, no:12339; Tayâlisî, *Müsned*, c.I, s.272, no:2040; Taberânî, *Mu’cemü’l-Evsat*, c.VI, s.222, no:6244; Ebû Ya’lâ, *Müsned*, c.VI, s.176, no:3458; Beyhakî, *Şuabü’l-İman*, c.VII, s.119, no:9702; Beyhakî, *Sünenü’l-Kübrâ*, c.IV, s.65, no:6919; Abd ibn-i Humeyd, *Müsned*, c.I, s.362, no:1203; Bezzâr, *Müsned*, c.II, s.352, no:7373; İbnü’l-Ca’d, *Müsned*, c.I, s.208, no:1368; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.III, s.388, no:12215; Kudâî, *Müsnedü’ş-Şihâb*, c.I, s.172, no:249; İbn-i Esîr, *Üsdü’l-Gâbe*, c.I, s.1477; İbn-i Adiy, *Kâmil fi’d-Duafâ*, c.III, s.356, no:799; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimâşk*, c.XVII, s.399; Enes ibn-i Mâlik RA’dan.

Ebû Ya’lâ, *Müsned*, c.X, s.453, no:6067; Ukaylî, *Duafâ* c.III, s.463, no:1519; Ebû Hüreyre RA’dan.

Keşfü’l-Hafâ, c.I, s.246, no:647; *Câmiü’l-Ehâdîs*, c.XIV, s.52, no:13769.

الصَّبْرُ عِنْدَ الصَّدْمَةِ الْأُولَى

(خ.م.د.ت.ن.ه.حم.ط.طس.ع.هب.ق.عد.عن أنس؛ع.عن أبي هريرة)

(*Es-sabru inde's-sadmeti'l-ülâ*) “Sabır, felâket ilk gelip çattığı zaman yapılan sabırdır.”

Ondan sonra, insan aklını başına toplar ama iş işten geçmiş olur. İlk başta felâket gelir gelmez insan, “Eh ne yapalım?” diye sabreder. Mevlâ'nın takdirine rızâ gösterecek.

Bir hadis-i kudsîde bildiriliyor:¹³

قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ مَنْ لَمْ يَرْضَ بِقَضَائِي وَلَمْ يَصْبِرْ
عَلَى بَلَائِي فَلْيَلْتَمِسْ رَبًّا سِوَائِي

(طب.كر.عن أبي هند الداربي)

RE. 327/1 (*Kàle'llàhu azze ve celle*) Aziz ve Celîl olan Allah-u Teâlâ Hazretleri şöyle buyurur:

¹³ Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.XXII, s.320, no:807; İbn-i Abdî'l-Ber, *el-İstîâb*, c.I, s.57; İbn-i Esîr, *Üsdü'l-Gâbe*, c.I, s.1259; İbn-i Hacer, *el-İsâbe*, c.VII, s.447, no:10678; İbn-i Hibbân, *Mecrûhîn*, c.I, s.327, no:407; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.XXI, s.60; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.II, s.272, no:4449; Ebû Hind ed-Dârî R.A'dan.

Lafız farkıyla: Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.I, s.218, no:200; İbn-i Hacer, *Lisânü'l-Mîzân*, c.IV, s.167, no:410; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

Mecmaü'z-Zevâid, c.VII, s.421, no:11892; *Kenzü'l-Ummâl*, c.I, s.173, no:483; *Keşfü'l-Hafâ*, c.II, s.892, no:1898; Münâvî, *el-Ehâdisü'l-Kudsîyye*, c.I, s.68, no:153; RE. 327/1.

(Men lem yerda bi-kadâi) “Benim takdirime, benim hükmüme, kazama rızâ göstermeyen; (ve lem yasbir alâ belâi) benim gönderdiğim belâlara, ibtilâlara, imtihanlara sabretmeyen; (felyeltemis rabben sivâi) benden başka bir rab arasın kendisine!” buyuruyor. Allah-u Teâlâ Hazretleri’nin böyle dediğini, Peygamber Efendimiz hadis-i kudsîde bildiriyor.

Ondan başka Rabbimiz var mı? Yâni, ne demek? “Ben memnun olmam böyle icraat edenden!” demek. Takdire râzı olması lâzım!

Takdire rızâ göstermişse insan;

مَنْ أَمِنَ بِالْقَدَرِ أَمِنَ مِنَ الْكَدْرِ

(Men âmene bi’l-kaderi, emine mine’l-keder)
“Kadere iman eden, kederden kurtulur.”

Onun için, bir müslümanın başına bir felâket gelse, imanından dolayı o felâketi kolay atlatır, selâmete çıkar. Kâfirin başına bir felâket gelse, kaldırır kendisini atar beşinci kattan aşağıya, intihar eder. Çeker kurşunu başına, intihar eder. Neden? İmanı yok, kendisini ebediyyen cehenneme atar işte. Onun için, kadere iman, rızâ ve teslimiyet... Rızâ makamı, teslimiyet makamı çok büyük bir makamdır.

Ashab-ı kiramdan bir zât-ı muhterem var, Sa’d ibn-i Ebî Vakkas RA... Öyle muhterem bir zât ki, ne dua etse, Allah duasını kabul edermiş. Başkaları için nice dualar etmiş, bi’t-tecrübe sâbit, duası aynen kabul olmuş, o dua edince... Gözü görmez olmuş ömrünün sonuna doğru...

Gözü görmez olunca, demişler ki:

“—Sen duası makbul bir kimsesin. Kendine dua etsen de Allah gözünü açsa ya! ‘Yâ Rabbi sen benim gözümü aç, benim gözüm tekrar görür olsun...’ diye dua etsene!”

Cevaba bakın, ne kadar şahane:

“—Ben Allah-u Teâlâ Hazretleri’nin takdirini gözümün nurundan daha çok severim.” demiş.

Rızaya bak, teslimiyete bak! Şu ahlâkın kemâline, güzelliğine bakın! Allah-u Teâlâ Hazretleri cümlemize böyle güzel ahlâk nasib etsin... Mevlâ’yı insan böyle severse, böyle bağlanırsa neler olmaz ki! Bak duası neden makbul oluyor? O terbiyeden dolayı. Neden Allah onun o duasına makbuliyet hassesi vermiş? Terbiyesinin yüksekliğine bak ki, “Yâ Rabbi sen benim gözümü tekrar görür hale getir.” demeyi edebine uygun görmüyor. “Madem böyle takdir etmiş, kendisi daha iyi bilir.” diye teslim oluyor. Büyük ecir alıyor tabii.

“—E Mevlâ niye öyle mübarek bir kimsenin gözünü almış?”

Eskiden, bir büyük zâtın vefatı yakınmış, öleceği sırada birazcık su istemiş. Getirmişler, suyu tam içecek, Allah-u Teâlâ Hazretleri meleklerden birine emir buyurmuş, melek gelmiş, kanadıyla bir vurmuş, su dökülmüş; hasta suyu içememiş. Tam o sırada da, Azrâil AS canını teslim almış. Suyu içememiş yâni, hasret gitmiş suya.

Öbür tarafta da bir Allah düşmanı, zâlim, bir müşrik, kâfir bir şahıs varmış... O da ölmek üzereymiş tam... Canı olmadık bir meyva istemiş. Meselâ, şu sırada hangi meyva bulunmaz? Farz edelim üzüm bulunmaz veya karpuz bulunmaz, yaz meyvalarından birisi diyelim... Veyahut, hani bizim diyarda hiç olmayan bir meyva; Hindistan cevizi veya ananas diyelim, neyse... Böyle bir olmadık meyva istemiş. Allah-u Teâlâ emir buyurmuş:

“—Gidin şuna istediği şeyi getirin!”

Onu getirmişler, onu yemiş, ondan sonra ölmüş. Onun üzerine sormuşlar:

“—Yâ Rabbi! Biz bu iki hadisenin hikmetini anlayamadık. Bu çok sevdiğin bir kul, biliyoruz. En son anda bir yudum su istedi, o suyu içmek nasib olmadı. Şu da çok kötü bir kul, çok zalim, çok günahkâr, sevmediğin kul; olmadık bir meyva istedi. Onu ta nerelerden getirttirdin, tattırdın, canı öyle alındı.”

Demiş ki:

“—O kuluma en son anda bir mahrumiyet daha tattırıp, derecesini bir derece daha yüksek yapmak istedim. Derecesi biraz daha yüksek olsun diye, o suyu ona içirtmedim. Öteki zalime de, bir arzusu daha yerine gelsin de, o kadar nimete rağmen hâlâ bana kâfir oldu, hâlâ müşrik, hâlâ imansız... Derekesi, cehennemdeki yeri biraz daha aşağıya insin diye, en son anda o nimeti de tattırdım.” demiş.

Yâni, Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin hikmetleri vardır ki, insan aklı ona ermez. Allah-u Teâlâ Hazretleri dileseydi, Peygamberimizi köşklerin, sarayların içinde şahane bir ömür sürerek yaşattırırdı. Hatta kedisine teklif de olundu. Dağların altın olunması teklif olundu da, kendisi istemedi.

“—Ben bir gün tok durayım, iki gün aç durayım razıyım. İstemem dünyayı.” dedi.

Dünyaya bel bağlamadı, istemedi. İsteseydi, ne istediye o olacaktı ama dünyayı talep etmedi. Onun için, çeşit çeşit sıkıntılar çekerek, aç kalarak, açlıktan karnına taş bağlayarak, harplere girerek, çarpışarak, harplerde dışı kırılarak, öyle ömür geçirdi. Bize örnek oldu yâni. Sabrederek derece alalım diye, bize hayatı nümune oldu.

Onun için, öyle vücudumuza bir noksanlık gelirse itiraz etmeyelim, isyan etmeyelim, feverân etmeyelim, takdire rızâ gösterelim! Yumuşak yumuşak, yine afiyet talep edelim:

“—Yâ Rabbi! Beni bu hastalıktan halâs eyle!” diyelim.

Çünkü duanın sevabı var. Dua etmekte bir mahzur yok. Mevlâ dilerse verir, dilemezse vermez. Dua etmek iyi de, isyan etmek kötü. “Bunu da mı verecektin bana?” filan diye bazen böyle duyarız, olmadık laflar, sözler... Onlar tabii büyük zarara uğrayan kimseler.

d. Peygamber SAS'ın Doğumu

Peygamber ASS Efendimiz, kendi doğumundan bahsediyor bu hadis-i şerifte:¹⁴

رَأَتْ أُمِّي حِينَ وَضَعْتَنِي سَطَعَ مِنْهَا نُورٌ أَضَاءَتْ
لَهُ قُصُورُ بُصْرِي

(ابن سعد عن أبي العجفاء)

RE: 286/10 (*Raet ümmî hîne vadaatnî, sataa minhâ nûrun, edâet lehû kusûru busrâ.*) “Anam beni dünyaya getireceği zaman, kendisinden bir nurun çıktığını ve bu nurun ışığı ile Şam yakınındaki Busrâ kasabasının köşklerinin aydınlandığını gördü.” diyor.

Yâni, Peygamber SAS Efendimiz'in doğumu esnasında harikulâde hadiseler oldu. Bu hadiselerden birisi de: Annesi, kendisinden bir nurun çıktığını ve çok uzak mesafe olan Şam'a yakın, Busrâ gibi bir kasabanın köşklerinin bile aydınlandığını ifade etti.

Mevlid kitabında, Kasîde-i Bür'e'de, Peygamber SAS Efendimiz'in doğumuyla ilgili peygamberlik müjdeleri Molla Câmi' Hazretleri'nin yazmış olduğu eserde, buna dair rivayetler çok geniş bir şekilde mevcuttur. Neden olduğu, hepsi gayet güzel orada toplanmıştır. Merak edenler oralara bakabilirler.

¹⁴ İbn-i Sa'd, *Tabakâtü'l-Kübrâ*, c.I, s.102; Ebü'l-Acfâ' RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.XI, s.538, no:31906.

Aynı konuda başka bir hadis-i şerif. Ebû Ümâme'den rivâyet edildiğine göre, Peygamber SAS Efendimiz buyurmuş ki:¹⁵

رَأَتْ أُمِّي كَأَنَّهُ خَرَجَ مِنْهَا نُورٌ أَضَاءَتْ مِنْهُ قُصُورَ الشَّامِ

(ابن سعد عن أبي أمامة)

RE: 286/11 (*Raet ümmî keennehû harace minhâ nûrun, edaet minhu kusûri's-şâm*)

“—Anam gördü ki, sanki kendisinden bir nur çıkıyor ve o nur ile Şam'ın köşkleri aydınlanıyor.”

Bu ikincisi rüyada olmuş, rüyada gördüğü. Ötekisi ayânen, aşikâre olmuş. Bunun rüyada olduğunu şerhte Hocamız Rh.A yazıyor.

e. Haya ve Güzel Huy

Enes RA'dan rivâyet edildiğine göre Peygamber SAS Efendimiz şöyle buyurmuş:¹⁶

رَأْسُ الْعَقْلِ بَعْدَ الْإِيمَانِ بِاللَّهِ الْحَيَاءُ وَحُسْنُ الْخُلُقِ

(الديلمى عن أنس)

RE: 286/12 (*Re'sü'l-akli ba'de'l-imâni bi'llâhi, el-hayâu ve hüsnü'l-huluk*) “İmandan sonra aklın başı, hayâ ve güzel huydur.”

¹⁵ İbn-i Sa'd, *Tabakâtü'l-Kübrâ*, c.I, s.102; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.VI, s.29; Ebû Ümâme RA'dan. *Kenzü'l-Ummâl*, c.XI, s.512, no:31832.

¹⁶ Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c. II, s.270, no:3257; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.232, no:5775.

Şimdi aklın başı, hayâ oluyor. Yâni, aklın en üstün mertebesi demek. Baş burada, ileri derecesi demek... Her kavmin başı, her şeyin başı, yükseği mânâsına geliyor ya, aklın başı da... Ne demek? En ileri derecede akıl, en yüksek akıl nedir? İnsanın hayâ sahibi olmasıdır bir, güzel huy sahibi olmasıdır iki.

Allah Allah! Akıl deyince biz başka şey anlıyoruz, Peygamber SAS Efendimiz daha başka bir şey söylüyor. Neden? Çünkü hakiki akıl, insana Allah'ın rızasını kazandıran cevherdir.

“—Efendim filanca adam ordinaryüs profesör...”

İmanı var mı? Ahiretini kurtarabilmiş mi? Ahirete ait gerçekleri sezebilmiş mi? Dünyasında mutluluğa erebilmiş mi? İbadete... Onları yapabilmişse akıllıdır. Eğer ahireti kurtaracak bir hale kendisini getirememişse o kadar bilginin hiç birisine faydası olmayacak. Yâni asıl akıl, insan imana götüren akıldır.

Onun için, bir hadis-i şerifte Peygamber SAS Efendimiz buyurmuş ki:¹⁷

¹⁷Tirmizî, *Sünen*, c.IV, s.638, no:2459; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.II, s.1423, no:4260; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.IV, s.124, no:17164; Hâkim, *Müstedrek*, c.I, s.125, no:191; Tayâlisî, *Müsned*, c.I, s.153, no:1122; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.VII, s.281, no:7141, 7143; Taberânî, *Mu'cemü's-Sağîr*, c.II, s.107, no:863; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.VII, s.350, no:10546; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.III, s.369, no:6306; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.I, s.267; Taberânî, *Müsnedü'ş-Şâmiyyîn*, c.I, s.266, no:463; Kudâî, *Müsnedü'ş-Şihâb*, c.I, s.140, no:185;

Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.3, s.310, no:4930; İbn-i Ebi'd-Dünyâ, *Muhâsebetü'n-Nefs*, c.I, s.19, no:1; Abdullah ibn-i Mübârek, *Zühd*, c.I, no:56,

الْكَيْسُ مَنْ دَانَ نَفْسَهُ وَ عَمِلَ لِمَا بَعْدَ الْمَوْتِ
وَالْعَاجِزُ مَنْ أَتْبَعَ نَفْسَهُ هَوَاهَا وَ تَمَنَّى عَلَى اللَّهِ

(ط. حم. ت. ه. حل. ق. ك. عن شدّاد بن أوس)

(*El-keyyisü men dâne nefsehû*) “Akıllı, zeki insan nefsinin zabt u rabt altına alır; (ve amile limâ ba’de’l-mevt) ve ölümden sonrası için amel işler, ahirete hazırlanır. (*Vel’âcizü meni’ttebea nefsehû ve hevâhâ*) Ahmak kimse de, nefsinin hevasına tâbî olur; (ve temennâ ale’llâh) ve Allah’tan ümit besler, ‘Allah Gafûru’r-Rahîm’dir, affeder.’ diye düşünür.”

Demek ki akıl, insanı ahiretin saadetini kazanmaya sevk eden cevher oluyor. Ötekisine akıl demek caiz olmuyor. Çünkü akı olsaydı, ebedî hayatını kurtarmağa gayret ederdi. Madem ona gayret etmedi, aslında o akıllı sayılmaz.

Hayâ... Hayâ, utanmak duygusudur. İnsanın hayâ sahibi olması lâzım, ar damarının çatlamamış olması lâzım! İnsanın yüzünün kızarması, utanması iyi bir duygudur. Haya duygusuna sahip oldu mu bir insan, önce Mevlâ’dan haya eder.

“—Yâ Rabbi, sen bana bunca nimeti ihsân ettin, ben sana kulluk etmezsem yakışık almaz!” diye, ilk hayâsı oradan başlar.

no:171; Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.XII, s.50, no:6430; İbn-i Adiy, *Kâmil fi’d-Duafâ*, c.II, s.39; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.LXI, s.186; Şeddâd ibn-i Evs RA’dan.

Kenzü’l-Ummâl, c.III, s.679, no:7036; *Keşfü’l-Hafâ*, c.II, s.1024, no:2029; RE. 229/7.

Ondan sonra, kötü şeyleri yapmaktan hayâ eder. Hayâsı ile şöhret bulmuş kimselerin başında kim geliyor? Hazret-i Osman RA... O kadar hayâ sahibiymiş ki, Peygamber Efendimiz methediyor.

Allah-u Teâlâ Hazretleri bize hayâ duygusu, utanma duygusu, iffet duygusu ihsân eylesin...

Hayâ, insanı bu dünyada, şu cemiyette, şu sırada her türlü kötülükten korur. İnsanın ar damarı çatladı mı, yüzü yırtıldı mı, her şeyi yapar. Aksine, bu günün insanları etrafındakilere, daima biraz yırtılmasını tavsiye ederler:

“—Biraz gayretli ol, şöyle yap, böyle yap!” filan diye tavsiye ederler.

Halbuki utanmak çok güzel bir duygudur. Erkekler için güzeldir ama, kadınlar için çok daha güzeldir. Hayâ asıl kadınlara yakışır. Yâni, daha fazla yakışır. Onun için, hanımların hayâ sahibi olmak hususunda gayretleri daha fazla olmalı. Zaten de öyledir. Hilkat icabı, onlar daha utangaç olurlar.

Hüsnü'l-huluk, güzel huy. Güzel huy tabii çok çeşitlidir. Yüzlerce güzel huy vardır. Fakat, bunun başında geçimlilik gelir. Yâni, güzel huy deyince, onu anlatan hadis-i şerifleri şöyle incelediğimiz zaman, umumî mânâsı insanın geçimli olmasıdır. Güzel huydan murad nedir? Halim, selim, yumuşak başlı, güler yüzlü, herkesle tatlı tatlı geçiniyorsa bir insan, güzel huyludur.

Müslüman, kendisi başkalarıyla iyi geçinen, başkalarının yanına sokulabildiği, kendisiyle ahbaplık kurabildiği, yumuşak, sevimli kimsedir.

Böyle başkalarıyla konuşmayan, kaşları çatık, haşin, sert, kimsenin yanına yaklaşmadığı kimselerde bir hayır yoktur.

Öyle olmamak lâzım! Yumuşacık olması lâzım insanın; sevimli, sempatik olması lâzım!

Allah rıfkı, mülâyemeti sever:¹⁹

إِنَّ اللَّهَ رَفِيقٌ يُحِبُّ الرَّفْقَ

(*Inna'llàhe refîkun, yuhibbu'r-rıfka*) “Allah-u Teâlâ Hazretleri yumuşaktır, yumuşaklığı, mülâyemeti sever.” diye hadis-i şerif var.

Geçim çok önemli... İslâm'ın emirleri incelenirse, bu dünyaya müteallik emirlerinin başında, insanların muhabbetle birbirleriyle geçinmelerini temine mâtuf emirlerinin çok olduğu görülür. İnsanların arasındaki muhabbeti, kardeşliği zedeleyecek şeyler de, çok şiddetle yasaklanmıştır İslâm'da. Gıybet yasaktır, dedikodu yasaktır, iftira yasaktır, haşinlik yasaktır, kötü söz söylemek yasaktır... Yâni, hep böyle emirler incelenirse, bu anlaşılır.

¹⁹ Buhârî, *Sahîh*, c.VI, s.2539, no:6528; Müslim, *Sahîh*, c.IV, s.2003, no:2593; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.II, s.1216, no:3689; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.VI, s.336, no:8414; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.X, s.193, no:20586; Hz. Aişe RA'dan.

İbn-i Mâce, *Sünen*, c.II, s.1216, no:3688; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.II, s.309, no:549; İshak ibn-i Râhaveyh, *Müsned*, c.I, s.405, no:452; İbn-i Hibbân, *Tabakâtü'l-Muhaddisîn*, c.III, s.158, no:293; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.IV, s.295, no:1122; Ebû Hüreyre RA'dan.

Ebû Dâvud, *Sünen*, c.II, s.670, no:4807; Buhârî, *Edebü'l-Müfred*, c.I, s.166, no:472; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.V, s.209, no:25311; Abd ibn-i Humeyd, *Müsned*, c.I, s.181, no:504; Abdullah ibn-i Mugaffel RA'dan.

Taberânî, *Mu'cemü's-Sağîr*, c.I, s.145, no:221; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.VII, s.480, no:11065; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

O halde, iyi müslüman olmak istiyorsak, bu muhabbeti öğrenelim! Birbirimizi sevmeyi öğrenelim, birbirimizle arkadaşlık, ahbablık yapmayı öğrenelim! Birbirimizle sarmaş dolaş, el ele, mes'ud, bahtiyar olarak yaşamayı öğrenelim!

Sevginin tahakkuku için, Peygamber Efendimiz selâmı tavsiye ediyor; bir... Hediyeleşmeyi tavsiye ediyor; iki. Hediyeleşmek...

Sonra, ziyafeti tavsiye etmiş Medine'ye geldiği zaman:

“—Yemek yedin!” demiş.

İnsan eşi, dostu, ahbabı toplayıp, ayda bir şöyle muhabbet yapamaz mı yâni? Çağırır evine, güler, oynar, beraberce yerler, Allah'a hamd ü senâ ederler, bir muhabbet olur. Böyle muhabbeti arttırıcı şeylere gayret sarf etmek lâzım!

Kusurları görmemek lâzım! Kusurları örtmek lâzım, hayra yormak lâzım! “Falanca bana şöyle dedi... Herhalde şu sebepten yapmıştır.” deyip hüsnü zan ile onu te'vil etmeğe çalışmak lâzım!

Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.I, s.380, no:490; Bezzâr, *Müsned*, c.II, s.322, no:756; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.VI, s.336, no:8415; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.IV, s.404, no:7702; İbn-i Hibbân, *Tabakâtü'l-Muhaddisîn*, c.II, s.250, no:166; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, c.33, s.287, no:7348; Hz. Ali RA'dan.

Taberânî, *Müsnedü'ş-Şâmiyyîn*, c.I, s.237, no:421; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.XXXIII, s.379; Ebû Ümâme RA'dan.

Abdü'r-Rezzak, *Musannef*, c.V, sz.163, no:9251; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.V, s.209, no:25310; İbn-i Hacer, *el-İsâbe*, c.VI, s.177, no:8131; İbn-i Abdi'l-Ber, *et-Temhîd*, c.XXIV, s.156, no:887; Hâlid ibn-i Ma'dan Rh.A'ten, o da babasından.]

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.85, no:5366; *Mecmaü'z-Zevâid*, c.VIII, s.40-42, no:12639-12646.

“—E canım, ben aptal mıyım; bilip duruyorum, ne haindir o! İçinden ne düşündü de, ondan öyle yapıyor.”

E canım, var sen burada aldanıver. Yâni, sen onu iyi bilersen, aldansan, aslında sen kazanıyorsun. Çünkü, Allah sana ecir verecek, mükâfat verecek. Onu öyle bilmekte fayda var. Tecessüs edip, hakikaten onun ciğerinin ne kadar beş para olmadığını anlamak hüner değil.

Onun için, tecessüs yasaklanmış İslâm’da. Zahirî haline göre iyi bir kimse sayarsın, iyi muamele edersin. Kusurlarını sezinliyorsan, arkasından dua edersin:

“—Yâ Rabbi! Sen bu kardeşimin kusurlarını affı mağfiret eyle!” dersin.

Çünkü, “Müslümanın müslümana, onun arkasından yaptığı dua makbuldür.” diye geçen hafta hadis-i şerifte geçmişti. E bunu tatbik edelim işte!

f. Sidre-i Münteha’da Cebrâil’i Gördüm

Bir-iki hadis-i şerif kalmış, onları da okuyalım!

İbn-i Mes’ud’dan rivâyet edildiğine göre, Peygamberimiz Muhammed-i Mustafâ SAS buyuruyor ki:²⁰

²⁰Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.I, s.412, no:3915; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.XIV, s.337, no:6428; *Ebû Ya’lâ*, *Müsned*, c.VIII, s.409, no:4993; Abdullah ibn-i Mes’ud RA’dan.

Kenzü’l-Ummâl, c.VI, s.213, no:15169; *Câmiü’l-Ehâdis*, c.XIII, s.69, no:12580.

RE. 286/13 (*Raeytü cibrîle inde sidretin, ve aleyhi sittemieti cenâhin, yentesirü min rîşihî tehâvîlü'd-dürri ve'l-yâkût.*) “Cebrâil AS’ı Sidre-i Müntehâ’nın yanında gördüm. Üzerinde altı yüz kanat vardı ve kanatlarının tüylerinden rengârenk yakutlar ve inciler saçılıyordu.”

Bu sûretle Cebrâil AS’ı Peygamber Efendimiz iki defa görmüştür. Suret-i asliyesi, heyet-i asliyesi buymuş. Altı yüz kanadı var... Ya kesretten kinayedir, ya hakikaten altı yüz tane kanadı vardır. Üzerinde yakutlar, inciler parıldıyormuş, dökülüyormuş, saçılıyormuş etrafa kanatlarından. Hakîkî sureti buymuş.

Sair zaman Cebrâil AS insan sûretinde temessül eder, Peygamber Efendimiz’in yanına gelirdi, öyle görünürdü. Ekseriyetle Dihyetü’l-Kelbî isimli zâtın hey’etine bürünür gelirdi. Neden? İnsan, kendisine benzeyen bir varlıkla ünsiyeti daha kolay yapar. Öyle bilmediği bir şekil, hiç görmediği bir şekil ile kendisine görünen bir şeyle, herhalde daha başka türlü olur münasebetleri.

Onun için, iki defa hey’et-i asliyesiyle Cebrâil AS’ı görmüştür, altı yüz kanadıyla... Sair zamanlar, insan sûretine girermiş vahiy getirirken Cebrâil AS. Peygamber Efendimiz’e öyle görünmüştür.

Birisi meşhur Cibrîl hadisi vardır. Zamanımız geniş olsaydı onu anlatırdık. Bir gün Rasûlüllah’ın huzuruna geliyor Cebrâil AS. Ashâb-ı kirâm diyorlar ki:

“—Baktık bir adam geldi Rasûlüllah’ın yanına. Üzerinde beyaz elbiseler vardı, bu diyardan değil. Bu diyarın adamlarını hep biz tanırız. Bizim bildiğimiz bir kimse değil. Başka bir diyardan gelmiş olması lâzım. Ama üzerinde hiç toz toprak yok, pırl pırl tertemiz elbiseler. Sefer alâmeti yok, yolculuk yapmış bir insan hali yok. Pırl pırl, tertemiz... Geldi, Rasûlüllah’a sordu:

‘—İslâm nedir?’

Cevap verdi Peygamber Efendimiz:

‘—Doğru söylüyorsun.’ dedi.”

Ashab-ı kirâm diyorlar ki:

“—Allah Allah! Bu nasıl adam ki, Rasûlüllah gibi bir zât-ı muhtereme soru soruyor, ondan sonra da bir de, doğru söylüyorsun diye tasdik ediyor.”

Şaşırdılar, ikinci defa şaşırdılar. İslâm’dan sonra,

“—İman nedir?” diye sordu.

Peygamber Efendimiz imanın esaslarından söyledi.

“—Doğru söylüyorsun yâ Rasûlallah!” diye tasdik etti.

Yine şaşırdılar ashâb-ı kirâm. Ondan sonra:

“—İhsân nedir yâ Rasûlüllah!” diye sordu,

“—İhsan da, Allah’ı görüyormuşçasına ibadet etmendir. Çünkü sen onu görmüyorsan da, o seni görmektedir.” diye cevap verdi, ihsânı öyle tarif buyurdu Peygamber SAS Efendimiz.

O zaman da tasdik etti, ayrıldı gitti.

Ayrılınca, dedi ki Peygamber Efendimiz:

“—Bu kimdi biliyor musunuz?”

“—Allah ve Rasûlü daha iyi bilir.” dediler.

Edebleri öyleydi. Ashâb-ı kirâm, Rasûlüllah kendilerine bir soru sorduğu zaman böyle cevap verirlerdi. (*Allahu ve rasûlühû a'lemü*) “Allah ve Rasûlü daha iyi bilir.” derlerdi.

Dedi ki:

“—Bu Cebrâil AS'dı, size dininizi öğretmek için geldi. Soruları sordu, maksat siz dinleyin de dininizin esaslarını öğrenin.” diye.

Demek ki, orada insan sûretinde görünmüş. Burada, Sidretü'l-Müntehâ'nın yanında altı yüz kanadıyla görülmüş.

g. Rüyamda Rabbimi Gördüm

Gelelim sonuncu hadis-i şerife:²¹

رَأَيْتُ رَبِّي فِي الْمَنَامِ فِي صُورَةِ شَابِّ مُوفِّرٍ فِي الْخَضِرِ
عَلَيْهِ نَعْلَانِ مِنْ ذَهَبٍ وَعَلَى وَجْهِهِ فِرَاشٌ مِنْ ذَهَبٍ

(طب. في السنة عن أم الطفيل امرأة أبي بن كعب)

RE. 286/14 (*Raeytü rabbî fi'l-menâmi fî sûreti şâbbin, mûfirin fi'l-hudri aleyhi, na'lâni min zehebin, ve alâ vechihî firâşi min zeheb*)

²¹ Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebir*, c.XXV, s.143, no:346, Ümm-ü Tufeyl RA'dan.

Kenzü'l-Ummal, c.I, s.228, no:1153; *Camiü'l-Ehadis*, c.XIII, s.73, no:12591.

Bu, üzerinde söz söylenmesi çok zor bir hadis-i şeriftir. Diyor ki ASS Efendimiz:

“—Rabbimi rüyamda gördüm. Nasıl gördüm? Yeşiller içinde ve uzun saçlı bir genç şeklinde gördüm. Üzerinde altından ayakkabılar vardı. Yâni giydiği ayakkabılar altındandı. Yüzünde de altından bir peçe vardı.”

Rüyada öyle görmüş Rabbimizi Peygamber SAS Efendimiz. Kur'an-ı Kerim'de ayet-i kerime vardır ki:

لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ

(الشورى: ١١)

(*Leyse kemislihî şey'un ve hüve's-semîu'l-basîr*) (Şûrâ, 42/11) Allah-u Teâlâ Hazretleri kendisi hakkında bu ayet-i kerimede buyuruyor ki: “Allah'a benzeyen hiçbir şey yoktur. Ona benzer hiçbir şey yoktur. O semi'dir, basîrdir, Allah'a benzeyen hiç bir şey yoktur.” Hiç bir şeyi örnek gösterip de, Allah şuna benzer diyemeyiz. (*Leyse kemislihî şe'un*) Hiç bir şeye benzemez, bütün mahlûkattan gayrıdır.

Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin sıfatlarından birisi nedir? (*Muhalefetün li'l-havâdis*) Sonradan yaratılma varlıkların hiç birine benzememek, onlardan farklı olmak vasfı vardır Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin. Onun için Allah-u Teâlâ Hazretleri şöyle gibidir, böyle gibidir denilmez kat'iyen. Ama sonra bir başka ayet-i kerime var:

لَا تُدْرِكُهُ الْأَبْصَارُ وَهُوَ يُدْرِكُ الْأَبْصَارَ وَهُوَ
اللطيفُ الخبيرُ

(الأنعام: ١٠٣)

(*Lâ tûdrikühü'l-epsâr, ve hüve yûdrikü'l-epsâr*)
(*En'am, 6/103*) Allah-u Teâlâ Hazretleri'ni bu gözler görmeğe tahammül edemez. Hele bir baksın... Bakar bakmaz kör olur. Yâni bakamaz, mümkün değil. (*Lâ tûdrikühü'l-epsâr*) “Gözler onu göremez, (*ve hüve yûdrikü'l-epsâr*) ama o gözleri idrak eder.”

Mü'minlerin her zaman yanındadır, çepeçevre insanları kuşatmıştır. İnsana Allah-u Teâlâ şah damarından daha yakındır.

Hiç bir şeye benzemez... Benzemez ama nasıl görecektir insan? Meselâ, Mûsâ AS'a vahiy geldi Tur Dağı'nda, mukaddes vadide...

فَلَمَّا أَتَاهَا نُودِيَ مِنْ شَاطِئِ الْوَادِي الْأَيْمَنِ فِي
الْبُقْعَةِ الْمُبَارَكَةِ مِنَ الشَّجَرَةِ أَنْ يَا مُوسَىٰ إِنِّي أَنَا
اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ

(القصص: ٣٠)

(*Felemmâ etâhâ nûdiye min şâtii'l-vâdi'l-eymeni fi'l-buk'ati'l-mübareketi mine's-şecereti*) [Oraya gelince, o mübarek yerdeki vâdinin sağ kıyısından, oradaki ağaç tarafından kendisine şöyle seslenildi: (*En yâ mûsâ innî enâ'llâhe rabbü'lâlemîn*) “Ey Musa! Bil ki ben, bütün alemlerin Rabbi olan Allah'ım!”](Kasas: 28/30) diyor ayet-i kerime.

O mübarek vadide, arazide, “Ben senin Rabbinim yâ Mûsâ!” diye ağaçtan ses geldi Mûsâ AS’a.

Böylece, Peygamber Efendimiz de rüyasında şu tarif edilen şekilde Mevlâmızı görmüş. Yâni insanın anlayabilmesi, idrak edebilmesi için, öyle bir şekil ile tecelli etmiş.

Allah-u Teâlâ Hazretleri, insana çeşitli şekillerde tecellî eder. Ulemâmız demişler ki: İlk önce böyle şekil olarak tecelli eder. Meselâ, Mûsâ AS’a ağaçtan seslenmesi, Peygamber Efendimiz’in bu tarzda görmesi gibi... Ondan sonra fiillerde tecellî eder. Tecelli-i ef’âl denir. Ondan sonra esmâsında tecellî eder, ondan sonra zâtıyla tecellî eder. Bunların esrârına, ancak derece derece bu yolda ilerlemiş insanlar vâkıf olur. Dil ile söylemenin kıymeti yok.

Allah-u Teâlâ Hazretleri bizi rızasının yolundan ayırmasın... Ma’rifetullahâ nâil eylesin... Muhabbetini gönlümüzde derc etsin, yerleştirsin... İman-ı kâmil ile müzeyyen eylesin... Son nefeste hüsn-ü hâtime nasib eylesin...

Fâtihâ-i şerife mea’l-besmele!

Prof. Dr. Mahmud Es’ad COŞAN

25. 01. 1981 - İskenderpaşa

[Bütün HADİS DERSLERİ’ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

SERVER
Kürsü